

ДОБОРДОХУУ СЫЬЫАН ӨРӨГӨЙӨ

Ону тэнгэ бу
кун "Триумф"
спортивной
комплексе киэн
уорайыггар
"Михаил Ефи-
мович Пермя-
ков" кинигэ
сүрөхтэниитэ
буолла. Бу кин-
игэ С.А.Нов-
городов аалы-
нан "Бичик"
национальной
кинигэ
кыһатыгар "Са-
серия чэрчигин
тираһынан бөч-
норуотун чулуу
титэр, калэр
улахан суолта
Ефимович Пе-
куннэрин аа

олохтоммута. Рес-
публикаа аан бастааһынан Чурапчыга
уран тарбахтаахтар түмсүүлэрэ тэри-
лэн, Аан дойдуга таһымнаах кытары аа-
тырылгытара. Бастың үлэ коллективна-
ра, биирдоһолон маяктар баар буолбут-
тара. Оройуон республикаа биир бас-
тыһынар кэжээлэригэр тахсыгыта.

Книгэ кириллин С.П.Макаров суруйбут. Кини Михаил Ефимович биографиятын, книгэ ис хоһоонун кылгастыдс "Бу кинигэни аарааччыга тюрдөрбилгизэр Михаил Ефимович салайааччы бөһөһүгүнэн муһууһмут баай уопутун, ордук сага үйэс идеологическай үлэ курдук уустук үлэс, аасыты үөрөтөн туһанахтара дин санаатан салайтардыбыт" - дитэ.

Вийнлгнги да, алынги да колгөнэлэлтэргэ М.Е.Пермяков курдук бастыг дьомму олорбут олохторо үтүө холобур, суульдуг сулус буола туралларьтар, кинилэр аатгара үйэтигиллэрингэр сүрэхтэмэит кишэи курдук кинигэтэр суолталара сүдү улахана саарбага суох.

Санга хамт үзүүлэхийг хүснэгд, атын да үзлэрийг күүс-көмө, өйөбүл буолан ылсан үзлэлзбигтэртэ "Чурагч" түмсүү (сал И.К.Макаров), "РИК" генеральной директорын солбуйааччы И.Н.Аммосов, Т.П.Карпова Ил Түмэн Бочуотунай грамотатыннан наараадаланналар. Михаил Ефимович үс кыһаа кыһагт авторыгар С.П.Макаровна өйөбүһүнүк бөлөхтэри туугардылар.

Кишээ өттүгүр эмнэ "Триумфка" Чурапчы уонна Нерюнгри культура-тын үлэһиттэрэ тэрийбит дордодоһуу улахан кэнсизирин дуоһула юрдубут Манна Сахабыт сириг Президентэ Егор Афанасьевич Борисов көргөһүтүтээн Прасковья Петровнаһын, Ю.С.Куприянов, А.И.Пойсеова, А.В.Фитисов

дэ. Корсунүүнү ювинизммит библиотечной ситим директора В.А.Платонова илгээн-савадан ытты.

Салгыны 4 частан "Кийи" кийте-
атрга "Дружба сериалы" Чурап-
чы уонна Нерюнгри шестэбилэрин
туһунан Иннокентий Слепцов үстүбүт
бастагы кийиэтин презентацията бу-
олла. Кыра сааланы толору мустан сэр-
гийи көрдүбүт. Кийиэ кийиэгэти мусту-
бут ыалдьыгтары "Сайсары" рестора-
ныныгытэ аһынан фуршетка күндүлэ-
эттигэр.

Ахсынны 15 күнүгэр 2 чаастан Ил Түмэн муньахтыыр саалатыгар Чурапчы улуусун уонна Перюнгри орой-уонун депутаттара "Бэрэстэбилгалинэй" органныр шефтин сыһыанна оруоллара" дигэн тизмэнэн төгүрүк остуутула муһуһуннар. Биллэн турар биһиги улууспут Муньаһын депутаттара бары бу дорордуу сыһыан өссө бөдөрүүгүрүтэр, ханнык да тэрээһин ыһгылыһыгыгар бука бары быһаччы кыттымыны ылаһар. Көрсүһүүнү Ил Түмэн Государственный муньаһын доробуйа харыстабылыгар, социальный көмүскэллээх буолууга, үлэһ уонна дьарыстаах буолууга бастайааннай комитетин предсидетел, биһр дойдубахпыт АИПоисеена ыһгыта Икки орой-уон баһылыктара, кэһилэр солбуһааччыллара, депутаттар үгүс бөлүгүрүһү ырыгыстылар, иһинэй сайдыы суолларын торумнастылар. Перюнгри өттүттэн 35 сыллаах шефдэһини олохтонуутугар, бу дорордоһуу аан баста-кыттан бары тэрээһиннэригэр быһаччы сыһыаннаах, кыттыгастаах, Чурапчы улуусун, Перюнгри куорат Бочуоттаах гражданиннара Н.А.Чаусская, В.Ф.Петров ода. кэлэн санааларын сайа эттилэр.

Бу көрсүхүүлэри тэң Опера уюна балет театрыгар тардыллыбыт "Чурапчы" ТХНК байылыат боролууксуйага атыгыт хамааратыт барда.

Күннэгэни бишр дойдулаахтара Семен Петрович Макаров, Татьяна Петровна Карпова, Степан Алексеевич Попов хомуян онтордулар.

М.Б.Пермяков төрөөбүт орйотунугар салалтага үлэлтир кэмнэригэр дьону ой-санаа, майгы-сигили өттүнэн иитиэг, нахичианньа орйотугар чөл олох, сөөрдөөх быһылы-майгы олохсуйуутугар идеологическай санаага киллэрип үлэлтигэр ылсыбыта. Санаа ньымалар үлээ киирибиттара. Ол курдук, интернационалнай иитиэг Мирнэй, Нерюнгрины кытта дорордуу сыһыан

С.И.Яковлев, В.Ф.Петров, Н.А.Чаус-
ский, Л.А.Торговкин, С.А.Протодак-
нов, А.Е.Филиппов, И.К.Макаров,
И.Н.Аммохов ода күндү бальдыгта-
рынан буюшчулар. 35 сыллаах бисты-
бат ситиминээх довордохуу туһунан
айтырар, сылаас тыллары Е.А.Борисов,
А.В.Фитисов, С.И.Яковлев, Н.А.Чаус-
ский, А.Е.Филиппов эттилэр, эйэрэ
мүрдэлэрин, сырдык бада санааларын
эпэртилэр. Дьоро күнүнү эстрадабыт
наарыкхай сулустара Екатерина, Алекс-
сей Егоровтар, Анастасия Готовцева,
Сайна, Уля Сергушева-Күнэй, Алек-
сандр Дьячковская-Саарын, Нерюнги-
риттан төрүттээх Надежда Ангарская
уонна тапталлаах Чурапчыбыт, Не-
рюнгри оройуонун кэрэ куоластаахта-
ра, кимигэс бэйэлээхтэрэ, ииники
дүгүнтэ сүндүр, кичи туттар коллек-
тивтарбыт кизэрсэттилэр.

Вера ПЕТРОВА,
Наталья ПУХОВА.

¹Хаартыскаба: тэрэһинэн
тыгасы элэһинэн

Агсхийн 13-15 күнээр эгзгэр дэглөөх
Дьокхуускай куорат килбэйр клинигэр
Чурапчы уонна Нерюнгри оройуоннарын
дотордуу сыһыаннарын 35 үерүүлээх сы-
лыгар аналлыт тэрээһиннэр ыытылын-
нылар.

Ассынныг 13 күнээр ХИФУ культурнай кишинизэр "Мы вместе" эдэр ынмака аналлаас форум Нерюнгри уанна Чурапчы ыкматын холбохуктаас кэнсизэр буолла. Манна "Чурапчы улууха" МТ баһылыга С.И.Яковлев, Нерюнгри баһылыга А.В.Фитисов, Нерюнгри, Чурапчы ыкматын лидердэрэ эбэрэ тылларын эппитэр, мэлдьи инники куэнтэ сылдьар чохыккыт эдэр дыонно бэлэстэр туттаардылар.

Ахсанын 14 күнүгэр А.С.Пушкин аатын национальнай библиотека историческай саалатыгар Чурапчыттан түрүтгээх суруйааччылары кытары көрсүһүү, хоһоон, ырыа поэтикаскай бичирээ ыгдыллына. Көрсүһүү илэи түһүмэлүнэн барда. Бастаки чааһыгар Нерюнгригааы догдторбуг поэссса, суруйааччылар союстарын чилиэнэ Ольга Никулина, Лена Лепехина, Дмитрий Пузиков, Валерий Дмитриев гитаранан намын ырыаларын, хоһоонорун сэргин иһиттибит. Чурапчыттан түрүтгээх, билигин айа-туга, суруйааччыга ыгдылар, ыгынгыыр суруйааччыларбыт С.А.Попов-Сэмэн Тумат, П.П.Федоров-Соморо, В.Н.Егоров-Тумарча, А.С.Константинова-Дархаана көрсүһүүтэ ыалдыгтаатылар.

Улууспут баһылыга С.И.Яковлев, баһылыгы социальнай боспуруоктарга солбууааччыга И.П.Уаров, культура управлениетын начальнига В.П.Герасимов, иһилииктэрбит баһылыктарга кыттыллы ыһыллар. Семен Илларионович машина мустубут дьонго эврдэ тылын эттэ, Чурапчы уолна Булун оройуоннарын Бочуоттаах гражданина, ЛА.Ойуунускай аатынан Государственной бириэмийэ лауреата С.А.Попов-Сомон Туһат саха литературатыгар Чурапчыттан торуттуох улуу суруйааччыларбыт туохха да тэтиэмэт көмүс кылааттарын киллэрбиттэрин, литература бүтүгүтүн ода кылаастык көксөтэ, биир дойдулаахпыт, "Бичик" национальнай кыингэ кыһатыттан Л.А.Федорова быһыл сана тахсыбыт кыингэлэри билиһиннэрдэ, Хайахсы иһиликтэрин баһылыга А.П.Дорофеев биир дойдулаанар Дархаанага эврдэ суругу, самэй балэри туттарда, Одьулун иһиликтэрин баһылыга Л.В.Ефремова, П.П.Федоров-Сомор, эдэр суруйааччылар ааттарын Аграфена Кузьмина санааларын үлэһинниилэр. Сүрдөөх кыинг, истиг көксөтэти тахсыадын биризмэбит ыгым буолан биэр

Н.И. Петров.

Оксана ТРОФИМОВА
"Чаран" сууринвалд бэлдэгдсэн

ҮЛЭБИТ ТАҢААРЫЛААХ БУОЛАРЫГАР ЭРЭЛЛЭЭХПИТ

РСФСР министрларын Советин 1966 сылын от ыйын 6 күнүгүдөй 588 нүмүрдөх "РСФСР баһарынай охраниян туһары" уураагар олодурар, Саха АССР Обществений бэрэздэгит харыстыыр министерствотын бирикээһинэн Чурапчы улуутугар баһарынай охрания 1966 сыллаахха төрүттэммитэ.

Чурапчытаагы баһарынай чааска бастагы начальнигынан Оксентьевич Николай Алексеевич үлэлээбитэ. Таатта улуутугар биир ГАЗ-51 массынаны оҕолорго аһабыттар. Барыта баһарынай охрания бөһө буолан үлэлээбиттэр: 1 начальник уонна 4 суохтар. Ол гынан баран урукку сурук-бичик, докумуон туһулуурдунан 1935 сыллаахха Таатта улуутугар уонна Чурапчы улуутугар холбоон, баһарынай охрания инспекторынан үлэлиг сыйдыбыт эбит. Кини Ис дьыала отделын иһинэн үлэлээбитэ.

1970 сыллаахха Чурапчы нэһилигэр аан бастаан саҥа баһарынай чаас тутуллан үлэс киирбитэ. Саҥа баһарынай чааска сыйыары иккит анал массына турар гаражтаах тутуллубута. 1973 сыллаахха саҥа АЦ-40 ЗИЛ 131 баһарынай массына бериллибитэ. Эбил саҥа үлэ элбэстэ, аһылыгыгытара. Караул начальнигы уонна отделение хамандьыра дьин дуоһунастар аһаллыбыттар.

1995 сыллаахха Саха сирин Республикатын Правительствотын 1993 сыллаагы атырдыах ыйын 6 күнүгүдөй 328 нүмүрдөх дьаһалыгар олодурар албах уларыһылар киирбиттэр. Аһал баһарынай чаастыгы байыаннай чаас ОППС-29 оҕорбуттара. Туох баар төрийэр уонна дьаһайар үлэтигэр, үлэс сыйыаныгар барытыгар уларыһылар, саҥа сокуоннар, уураахтар киирбиттэр. Үлэс ыһыл бэрэздэг анал РФ МВД балаһыаньатыгар олодурбута, ол эбэтэр армияга сулууспалаабыт, дуоһуула өттүнэн сөн түбөһэллэри, 45 дьыла саастаахтары көрөн ирдэбилгэ эппиэттэр элэр дьону үлэс ыһаллара. Бу көмүргэ барыта 3 массына баара – АЦ-40 ЗИЛ-131 уонна биир ЗИЛ массына. Дьуһурунай караул 6 киһи саастааһа этэ: отделение хамандьыра, 2 баһарынай, 2 суохтар уонна биир диспетчер. Барыта төрүттэргэ 35 киһи үлэһиттээх этэ.

1996 сыллаахтан Чурапчы улуутун нэһилигэтигэр баһарынай чаастар утуусуу аһыллан барбыттар. Дирин нэһилигэр 1996 сыллаахха барыта 7 үлэһиттээх чаас аһыллыбыта, техникалара автодоловооска этэ. Начальнигынан М.Н. Осипов үлэлээбитэ. 1999 сыл бэс ыйыгар Сылан нэһилигэр баһарынай чаас аһыллыбыта. Барыта 11 киһи үлэһит этэ. Начальнигынан С.С. Михайлов үлэлээбитэ. 2000 сыллаахха Мындаарайы нэһилигэр баһарынай чаас үлэһит саҥалаабыта. 12 үлэһиттээх бастагы началь-

Начальнай состав.

нигынан Н.Н. Егоров үлэлээбитэ. Олунуу 20 күнүгэр 2000 сыллаахха Одьулуун нэһилигэр баһарынай чаас аһыллыбыта. Бастагы начальнигынан И.И. Попов талыллан үлэлээбитэ. Ол гынан баран уларыһы-тэлэрийини буолан, Сылан уонна Дирин баһарынай чаастарын үлэтин тохтоон кэбиспиттэрэ.

Оҕолорду Россия Президентэ В.В. Путин 2001 сыллаах сэттис 9 күнүгүдөй 1309 №-дээх уурааһынан тохсунуу 1 күнүгүтэ баһартан сэрэхтээх буолуу сулууспата. Ис дьыала министерствотыгын Бксалаах быһыыга-майыга моһоһторотыгар көспүтэ. Барыта 40-тан тахса киһи үлэһиттээх этэ.

Өр сылыгар бийиги төрүттэбиттэр А.Д. Дорофеев, А.Н. Иванов, Н.А. Петров, А.А. Захаров, А.Н. Петров, Е.М. Феофанов, Ф.С. Потапов, С.С. Егоров, С.М. Неустроев, А.М. Догордунов, М.Д. Ефремов, Г.Г. Дагданча, Г.Г. Турантаев, Г.С. Яковлев, И.А. Сыромятников, М.Д. Ефремов, А.Д. Лукин, И.В. Попов, Г.Г. Капитонов, И.А. Никитин, А.Н. Иванов, М.Е. Барашкова, И.И. Попов, Н.Г. Трофимов, Ю.П. Васильев, И.И. Бурцев, Г.Г. Ильин, М.М. Дьяконов, П.И. Никитин, уонна да атыттар үлэлээбиттэрэ, Чурапчыга баһарынай охрания сайдытыгар байлэрин тус кылааттарын киллэрип ааспыттара.

Баһарынай чаастыг 1966 сыллаахха аһыллыбыт сылыттан саҥалаан, албах уларыһы-тэлэрийини буолла. Билингити 2012 сыллаах тургутан, 2009 сыллаахтан саҥалаан төрүттэбиттэр Чурапчытаагы 39 нүмүрдээх уоттан быһыһып этэрээт дьин аат иһэриллэн үлэлиг-хамсыы олоробут. Чурапчытаагы уоттан быһыһып этэрээт нэһилигэни баһартан сэрэхтээх уонна баһары умалларыта эрэ буолбакка, дьону араас быһылааннартан быһыһып үлэлээх, араас ыксал-тигээт түгэниэрэ буоллахтарына барытыгар кыттыһы ылар. Барыта билингити тургутан этэрээттигэр 78 үлэһит саастаах. Чурапчытаагы уоттан быһыһып этэрээк бу күнгэ барыта 5 баһарынай чаас Чурапчы улуутун араас нэһилигэтигэр аһыллан үлэһит-

лэр. Ол эбэтэр Чурапчыта (нач. И.А. Адамов) Одьулуунга (нач. Л.А. Собакин), Мындаарайыга (нач. А.К. Попов), Дирингэ (нач. Г.Г. Кузьмин), Сыланга (нач. Е.М. Макаров).

Бийиги үөрүүбүтүгэр 2009 сыллаахтан штат ахсаана көмүс эбит кадры талыы от-

та, 1 отделение хамандьыра, 2 баһарынай, 2 суохтар, 1 диспетчер. Кинилэр ахсааннарыгар хас эмэ сүүһүнэн баһар умалларыта, дьону, баайы-дуолу баһыһаһын сыйар. Байлэрин баай уопуттарыттан элэр үлэһиттэргэ бэрсэр, тарбахха баттанар элбэх үтүө суо-бастаахтык үлэлиг сыйдыар үлэһиттэрдээхпит. А.А. Кривошапкин, Д.Г. Оксентьевич, В.В. Михайлов, В.И. Яковлев, Н.И. Коркин, Л.В. Кривошапкин, Н.В. Михайлов, Н.Н. Коркин, М.Г. Монастырева-Харлампьева, И.Б. Баипев, И.В. Керемясов уода.

Чурапчытаагы уоттан быһыһып этэрээттигэр 2009 сыл балаһи ыйын 18 күнүгүн үлэһиттэр профсоюзтара дьин тэриллибитэ. Профсоюз тэриллигиттан председателин Николай Васильевич Михайлов үлэлиг сыйдыар. Кини төрүттэбит үлэһиттарин, кинилэр дьин көргөннэрин кыһалжарыгар көмүс оҕорууну, бырааһыныһыктары уонна да араас та-

быт илин эһэрдээх баһарынайдар күрөхтэригэр 2-с бирикээс миэстэ буолуулаабыттар. Чурапчыбыт чулуу спортсменнарынан биллэрин курдук, бийиги төрүттэбит чийин көмүскүүр албах спортсменнардээхпит.

Саха Республикатын баһарынай чаастарыгар анал күрөхтэһиһэрэ "Бастыг суоптар", "Бастыг баһарынай" кэһиги сыйларга көхтөөхтүк ыһыллан, этэрээт уолтара бирикээс миэстэлэригэ тигиһилэр уонна тиксэ туруохтара дьин эрм албах. Холобур, быһыһып "Бастыг суоптар-2011" күрэххэ Чурапчытаагы баһарынай чаас суоптара Н.В. Михайлов 3-с миэстэни ыһыт, оҕон быһыһы күрөхтэһиһэ Э.П. Григорьев 3-с миэстэни ыһан үөртэ. Мань таһынан бу арыйах хонуктаагыта ыһыһыбыт "Бастыг баһарынай-2012" күрэххэ Чурапчы баһарынай чааһыттан Г.П. Неустроев эрэллээхтик 2-с миэстэни ыһла. Эдэр эрчимтээх уолттар-

Коллектив.

дела (П.Р. Слепцова), Г.Д.ЗС маастара (В.Н. Хомятов), инебиджет инженерэ курдук наадалаах дуоһунастары киллэрибиттэр. Этэрээттигэ салайааччытынан Павел Павлович Макаров үлэһит Павел Павлович баһарынай охрания үлэһиттэ номнуо 18 сыла буолла. Этэрээт салайааччытынан 2007 сыллаахтан үлэһит. Нэһилигэни баһартан сэрэхтээх баһарынай охрания биир сүрүн үлэһитин буолар. Уоттан тахса сый көрүтэ албах киһи тодоруһар төрүттэлэригэр, кыра да төрүттэлэргэ, чааһынай дьимэргэ уода. Л.К. Жиркова, М.А. Захарова сэрэхтээх үлэһит ыһтан кэллилэр.

Чурапчытаагы 1-кы нүмүрдээх баһарынай чааһыгар барыта 34 үлэһит ахсааннаах. Начальнигынан 2011 сыллаахтан Иван Антонович Адамов үлэлиг-хамсыы сыйдыар. Кини солбуйааччытынан Спиридон Михайлович Макаров талыллан үлэһит.

Дьуһурунай караулга бүтүнүгү тургутан 7 киһи саастааһа: 1 караул начальни-

розийннэргэ кыттан үлэһит.

Баһар тахсыһа албах кэдрэһинэн, ардыгар киһи өлүүтүнэн түмүктөнэр Баһар буоллаһа байыас түргэп туттуута элбэи баһарар. Онон бийиги үлэһиттэригэр ыксал суоһуур түгэнигэр куруук бөлөм буолар курдук, эг-хаан өттүнэн эрчимлигин бараллар. Сыл ахсын республика илин эһэр улуустар иккит ардыларыгар баһарынай-прикладной көрүтүрү кыһыран турар, спортивнай күрөхтэһиһэр үгэс быһыһынан ыһыһыллар. Онон бийиги этэрээттигэ ситиһиһэ элбэх. Холобур, 1999 сыллаахха Борогон нэһилигэр баран 7 улуустан 4-с миэстэ, 2000 сыллаахха Чурапчы улуутугар буолбут 8 улуус күөн көрүһүүтүгэр эрэллээхтик 1-кы миэстэ, 2000 сыл сайыһыгар Майага ыһыһыһыт сайыһыгэ спартакиадага 2-с миэстэ, 2004 сыллаахха сайыһыгэ спартакиадага 2-с миэстэ, 2004 сыллаахха республикатаагы күрөхтэһиһэ 2-с миэстэ, 2010 сыллаахха Одьуун нэһилигэр ыһыһы-

бытыгар иннигитин өссө да миэстэлэһэ, үчүгэй көрдөрүүнү арыйахтара дьин бигэ эрэллээхпит.

Арыйах хонуктаагыта бийиги саҥа тутуллубут иккит этэрээт, иккит бөксө гаражтаах баһарынай чааска көһөн киирдибит. Онон үөрүүбүт улахан. Барыта аһыһыһы оҕоһуулаах, кинэ, сирдэ, саҥа баһарынай чаастыгылар үлэһит түмүгэ өссө таһарылаах буолуо дьин эрэллээхпит.

Саха Республикатын баһарынай охрания төрүттэммитэ 195 сылынан бииргэ үлэһит бары коллегаларыһын итигэ-испигэ эһэрдэлибит! Баһарынай дьин туохтан да толлубакка уокка утары барааччы, дьон-ордуоттуһугар байлэни доруобуйатын, олоһун толук уурааччы буолар. Баһарыг ыһахал үлэһиттэр үрдүктөн үрдүк ситиһиһэри, тус олоххуттар дьолу-саргыны, дьон уһараат махталын.

М.А. ЗАХАРОВА,
Чурапчытаагы уоттан
быһыһып этэрээт
инструктора.

